

را دریافت کرده که اجزایی مشترک با سامانه پیشرفته تر اس ۴۰۰ هم در آن دیده می شود.

در این دوران بازدیدهای نظامی در سطوح بالا بین دو کشور صورت گرفته و حتی فرمانده نیروی هوایی روسیه پس از مشاهده پهپادهای ایرانی به دریافت کامل فناوری یک نمونه از آنها ابراز علاقه مندی کرده بود.

برگزاری مسابقات نظامی بین المللی و چند رزمایش دریایی مشترک هم از سایر نشانه های گسترش روابط نظامی ایران و روسیه بود.

اما مهم ترین جنبه همکاری های نظامی ایران و روسیه در این دهه، ماجرای جنگ جهانی تروریست ها علیه سوریه بود.

از سال ۲۰۱۵ به بعد و با ملاقات سردار شهید سپهبد حاج قاسم سلیمانی با ولادیمیر پوتین رئیس جمهور روسیه و برشمردن دلایل لزوم حضور روسیه در این جنگ، روس ها وارد یک همکاری چند جانبه با سوریه، ایران و حتی حزب الله برای بازپس گیری اراضی سوریه و کمک به دولت قانونی این کشور شدند.

هر چند خود این همکاری هم مانند سایر عملکرد روس ها دارای فراز و نشیب هایی بود اما در مواقعی حتی به حضور هواپیماهای بمب افکن روسی در پایگاه سوم شکاری شهید نوزه و شروع عملیات از مبدأ این پایگاه هم انجامید.

عبورهای مکرر هواپیماهای نظامی روسیه برای عملیات های رزمی و تدارکاتی از آسمان ایران هم از دیگر رخداد های مرتبط بود که البته لایه های امنیتی و اطلاعاتی این همکاری ها هنوز محرمانه باقی مانده است.

به دنبال توافق هسته ای مشهور به برجام در سال ۲۰۱۵ مسئولان ایران به صراحت از برنامه هایی برای خرید هواپیماهای جنگنده و آموزشی از روسیه سخن می گفتند و بعضی به صراحت از سوخو ۳۰ و یاک ۱۳۰ نام می بردند.

بنا بر اطلاعات موجود، قراردادهایی در همان سال ها یعنی ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۶ با روس ها منعقد شده بود که در دفعات مختلف توسط مسئولانی حتی تا سطح وزیر دفاع به آن تصریح شد. اما ذیل توافق هسته ای، تیم مذاکره کننده ایران به صورت داوطلبانه برای ۵ سال مبادلات تسلیحاتی را منوط به جلب نظر شورای امنیت سازمان ملل کرده بود و به گفته برخی منابع این مسأله سبب عدم تحویل اقلام با قابلیت تهاجمی از سوی روسیه عنوان شده است.

این با وجود اظهار نظر برخی مقامات روس مبنی بر این است که «این کشور نیازی به اجازه گرفتن از شورای امنیت ندارد.»؛ چیزی که در عمل اجرا نشدن قراردادهای مذکور نشان از واقعیت دیگری داشت.

محدودیت مذکور در ۲۷ مهر ۱۳۹۹ به پایان رسید و اکنون که بیش از یک سال از آن تاریخ گذشته، هنوز هیچ سلاح روسی جدیدی به نیروهای مسلح ایران تحویل نشده است. طبق اطلاعات جدید، خریدهای ایران شامل جنگنده و بالگرد بوده و برای پیگیری این قراردادها، سرلشکر باقری ریاست ستاد کل نیروهای مسلح ایران چند ماه پیش به روسیه سفر کرد.

رسانه های روسی از برنامه فروش جنگنده پیشرفته سوخو ۳۵ و سامانه پدافند موشکی راهبردی اس ۴۰۰ و حتی ماهواره به ایران خبر می دهند اما جزئیات اخبار منتشر شده از سوی آنها در ایران تأیید و تکذیب نشده است. شایعات حول محول جنگنده مذکور و هواپیمای آموزشی یاک ۱۳۰ و یک نوع بالگرد رزمی قوت دارد.

بدیهی است که قدرت هوایی ایران به واسطه نبود محصول بومی از یک سو و عدم خرید هواپیماهای جدید طی حدود ۳۲ سال گذشته و حتی عدم به روزرسانی های گسترده و پرتعداد روی هواپیماهای موجود نیاز به تزریق خون تازه ای برای نقش آفرینی بهتر در معادلات دفاعی کشور دارد؛ همان موضوعی که در قالب فرمایش فرمانده معظم کل قوا حضرت آیت الله خامنه ای در لزوم رسیدن نیروی هوایی ارتش به تراز مد نظر انقلاب اسلامی مطرح شده است.

این امر میسر نمی شود مگر اینکه هواپیماهای شکاری در سطح

زمینه های همکاری با روسیه در این دوران نباید صرفاً به خریدهای محصولات محدود شود. بلکه به واسطه پشتوانه دانشی و فنی کشور که در زمینه های مختلفی نمود داشته و تحلیلگران خارجی را به این نتیجه رسانده که ایران در زمینه های مختلف قادر به رفع نیاز خود ولو با صرف یک دهه زمان است باید با جلب نظر طرف روس برای از دست ندادن فرصت فروش فناوری و مشاوره های دانشی به ایران در این دوران، برای تسریع روند توسعه محصولات بومی هم اهتمام ویژه داشت

یکی از اقلام بسیار لازم است که تا الان بار منفی نیاز روزافزون به بالگردهای تهاجمی تا حد امکان با پهپادهای ساخت داخل کم شده اما به هر حال پهپادهای فعلی امکان جایگزینی با بالگردهای رزمی را ندارند.

هواپیمای آموزشی مرحله پیشرفته هم با وجود در دست توسعه بودن نمونه بومی به علت روشن نبودن افق تولید انبوه آن در کوتاه مدت مورد نیاز نیروهای مسلح است خصوصاً اگر دارای توانایی های رزمی هم باشد.

اما صرف نظر از اینکه خریدهایی که اصل آن توسط مقامات کشور تأیید شده شامل چه مواردی بوده، به چه تعداد و به چه قیمت و با چه زمان بندی تحویلی خواهد بود، زمینه های همکاری با روسیه در این دوران نباید صرفاً به خریدهای محصولات محدود شود. بلکه به واسطه پشتوانه دانشی و فنی کشور که در زمینه های مختلفی نمود داشته و تحلیلگران خارجی را به این نتیجه رسانده که ایران در زمینه های مختلف قادر به رفع نیاز خود ولو با صرف یک دهه زمان است باید با جلب نظر طرف روس برای از دست ندادن فرصت فروش فناوری و مشاوره های دانشی به ایران در این دوران، برای تسریع روند توسعه محصولات بومی هم اهتمام ویژه داشت.

در واقع همان طور که در حوزه موشکی همکاری های مقطعی بین ایران و برخی طرف های خارجی ایجاد شده و به سهم خود به سریع تر پیش رفتن برنامه موشکی ایران در ابتدای راه کمک کرد، در اینجا هم دریافت کمک های فنی و مشاوره ای در برخی زمینه ها قطعاً کمک بزرگی به روند توسعه محصولات بومی و کمتر شدن نیاز به آزمون و خطا و صرف زمان های تحقیقاتی طولانی خواهد داشت.

موتورهای مختلف هوایی و زمینی و دریایی، طراحی سازه های فضایی و ماهواره بره های سنگین، ساخت و تولید شناورهای سنگین و زیردریایی های بزرگتر از جمله مثال هایی است که ایران در مسیر دستیابی به آنها در حرکت است و کمک های علمی و فنی خارجی در هر سطحی می تواند به صرفه جویی در زمان و هزینه منجر شود.

این نوشتار سعی در مرور روابط نظامی ایران و روسیه با تأکید در بعد تسلیحاتی و بر اساس اطلاعات آشکار بوده و پرواضح است که زمینه هایی مانند ساخت نیروگاه هسته ای و دریافت خط تولید هواپیمای مسافربری و کارهای مشترک در این زمینه و نیز سایر زمینه های علمی و فنی و اقتصادی هم باید در جایگاه متناسب در دستور کار دولتمردان قرار گیرد.

قابل رقابت با نمونه های در اختیار دشمن و حتی هواپیماهای مورد نیاز در سایر رسته ها خصوصاً آواکس و جنگ الکترونیک به تعداد کافی و با فناوری بالا و تسلیحات لازم و آموزش سریع و صحیح و پشتیبانی فنی مورد نیاز به سازمان رزم کشور وارد شود.

پرواضح است که در حال حاضر صنعت دفاعی کشور محصولی برای رفع نیاز مذکور ندارد و در کوتاه مدت جمهوری اسلامی ایران راهی جز خرید جنگنده از خارج ندارد.

در این میان محصولات روسی به دلایل مختلف بر تنها انتخاب عملی دیگر ایران یعنی محصولات چینی ارجحیت دارند. ضمن اینکه باید برای دریافت جنگنده نسل پنجم هم از منابع خارجی فکر شود زیرا این رده هم در کوتاه مدت امکان تولید انبوه در کشور را ندارد.

بالگرد رزمی هم دیگر حوزه محصولی است که به شدت مورد نیاز بوده خصوصاً با گسترش گروه های تروریستی این وسیله

